

DISSERTATIONE GRADUALI

OBSERVATIUNCULAS

Circa ARTEM

ANTIQ. GENIUM CELEBRIORUM NUMISMATA
ADORNANDI, In specie

NUMI SABINÆ Expositionem,

Suffr. Ampliff. Ord. Phil. in Reg. Acad. Ab.
Sub PRÆSIDIO

Viri Maxime Reverendi atque Celeberrimi

D. N. JOH. BROWALLII,

S.S. Theol. Doct. ac Scient. Nat. Prof. Reg. & ord.
h. t. RECT. MAGNIF.

Publico bonorum examini modeste submittit
STIPENDIARIUS REGIUS

HERMANN. CARLING D. F.

WESTER-GOTHUS.

Die XVI. Julii An. MDCCXLV. l. h. solitis

ABOÆ, Excud. JOH. KLÆMPE, Reg. Ac. Typ.

A SON EXCELLENCE
MONSEIGNEUR LE COMTE
**CHARLES GUSTA-
VE TESSIN,**
SENATEUR,

Conseiller de la Chancellerie du Roi,
Grand-Maître de la Cour de Leurs Alteſſes Royales
Chancelier de l'Acad. Royale d'Abø,
Et
Chevalier de l'Ordre de l'Aigle noir.

J'Avoue que plusieurs regarderont comme une grande témé-
rité, la hardieſſe, que j'ose prendre de dédier à Votre
Excellence ces foibles marques de mon dévotement & de
l'estime toute particulière, que je conſerverai toute ma vie
pour Un Seigneur, Dont le mérite & les éminentes qualités
ont gagné juſqu'ici l'affection d'un chacun. Je ne ſerai, il
eſt vrai, que l'écho de la voix publique, & il n'apartien-
droit qu'à une plume du premier ordre de faire dignement
l'élo-

l'éloge de Votre Excellence. Mais j'aurai du moins la satisfaction d'augmenter le nombre de Vos admirateurs, & de publier par tout, que c'est à bon droit, que Notre Auguste Monarque a revêtu Votre Excellence de différens & honorables emplois, dont Elle s'est acquitè avec autant de gloire de SA part, que de contentement & d'admiration chez les Etrangers. De sorte qu'on peut dire avec justice, que Votre Excellence a plus honoré les charges, qu'on Lui a données, que celles-ci ne Lui ont aporté de lustre. Tel est l'effet d'un mérite distingué. Les Muses aussi ne l'ignorant pas, se réjouissent d'avoir un si bon Avocat. Et en mon particulier, je ne puis que faire des Vœux pour la prospérité de Notre Cher & Illustre Chancelier, Que je prie Dieu de combler pendant une longue suite d'années de tout ce, qui peut contribuer à SA félicité. Que Votre Excellence daigne, s'il Lui plaît, accepter cette petite dissertation avec la bonté ordinaire, qui Lui attire les Vœux de tout le monde, & qui La fait ne point dédaigner les hommages sinceres des moindres Particuliers. Rassuré par ce moyen, je me dirai avec confiance, & avec tout l'étendue d'un zèle plein de la plus profonde Vénération,

De Votre Excellence

Le très humble très obéissant & très respectueux Serviteur
HERMAN GARLING

S:æ R:æ M:is
MAGNÆ FIDEI VIRO

Reverendissimo PATRI ac DOMINO

Dn. DANIELI JUSLENIO,
S. S. Th. DOCT. Diœceseos Skarenſis EPISC. Conſiſt.
Eccl. PRÆSIDI, Reg. Gymnaſii Scholarumque per to-
tam Diœceſin EPHORO eminentiſſimo, Graviffimo,
MECENATI MAXIMO.

U^T venerandus Clerus W. Gothicus apprime ſibi gratulatur,
quod Te Epilcopum venerari liceat, ita eadem ſummo-
pere gaudia gaudent in Lyceis Patria commorantes, qui Tui
olim favoris ſibi promittunt uſuram; præcipue autem illi,
quibus Sacrum, quod Aboæ floret, muſarum domicilium ad-
re contigit, ubi ingenii atque doctrina vividos ſparſiſti ra-
dios. Quis inter cum ego numerer, hæc me occaſio in ſpi-
riofiffimum laudum Tuarum campum immitteret, ni quid
humeri valerent, ſatis ſuperque ſci rem, inque os laudare
quam agre feras. Interim tamen, cum præcellentium virtutum
Tuarum, Reverendiſſime PRÆSUL, tot atque tanta hæc
reliqueris veſtigia, ut eorundem commemoratio quovis vel
maxime Tibi ignotos in amorem venerationemque Tui ſin-
gularem rapiat, benigne patiare quaſo, quod & hæc qualis-
cunque diſſertatio Reverendiſſimo Nomine Tuo ſuper-
biat, meſque in Te pietatis interpretem agat. Nec his tan-
tum, Reverendiſſime PATER, ut non ſuccenſeas auſibus,
ſed mihi inſuper aliquem inter clientes Tuos concedas locum
humillimus oro. Ego autem DEUM ardentiffimis ſuſpiriis ve-
nerabor, ut Te una cum Familia Nobiliſſima, quam diutiſſime
ſuperſtitem, incolumem & florentem videat W. Gothia Tua,
utque mirus quod magno cum Patriæ applauſu adriſti, majori
cum ejusdem bono ad Neſtoreos uſque annos perſequaris. Quod
fore & inſignes Tuæ virtutes & noſtra pietas & numinis fa-
vor ſperare jubet.

Reverendiſſimi NOMINIS TUI

Clientis Humillimus

HERMANNUS CARLING.

MONSIEUR
GOTHARD GVILLAUME
MARKS Von WÜRTEMBERG,
Colonel du Regiment de Jemtland.

SI mon Pere en reconnoissance de Vos bienfaits, a eu jusqu'ici un attachement inviolable pour tout ce, qui concerne une personne d'un mérite aussi éminent & d'un caractere aussi distingué, que le Vôtre; ce n'est pas sans raison Monsieur, que, marchant sur ses traces, & tenant à lui par des liens indissolubles, j'ai l'honneur de vous offrir mes vœux, sachant bien que Vous daignerez les honorer de Votre judiciaire approbation & de ce juste discernement, qui Vous procurent à bon droit l'estime de Mars & des Muses. Elles en augmenteront de prix, & ma gratitude n'en sera que plus vive pour Un si Illustre Protecteur. Continuez je Vous prie, Monsieur, cette aimable bienveillance dont il Vous a plu user à l'égard de mon Pere, & comptez, que je ferai tous mes efforts pour ne m'en point rendre indigne; puisque je suis avec un profond respect & une vénération toute particulière,

MONSIEUR,

*Votre très humble & très
Obéissant Serviteur*

HERMAN CARLING.

Magnifico Domino Rectori
Dn. JOHANNI
BROWALLIO,
S. S. Th. DOCT. Celeb. Sc.
Nat. in Reg. Ac. Ab. PROF.
Regio & Ordinario;
Viro Ampliff. & Celeberrimo
D. DOCT. HERMANNO
SPÖRING,
Medicinæ in alma Acad.
Aboënsi PROFESSORI Re-
gio & Ordinario, Nutritio
Propensissimo;

Viro Ampliff. & Celeberrimo
Dn. MAG. NICOLAO,
HASSELBOM,
Matheleos in Reg. Acad.
Aboënsi PROFESSORI Re-
gio & Ordinario;
Viro Ampliff. & Celeberrimo
Dn. MAG. HENRICO
HASSEL,
Eloquentiæ in Sacro,
quod Aboæ floret, Lyceo
PROFESSORI Regio & Or-
dinario;

PATRONIS ac PROMOTORIBUS Maximis.

Non longe petenda mihi rationes sunt, cur dissertationem
hanc Vobis, PATRONI & PROMOTORES Exoptatissimi,
consecrem. Fecit id unice VESTRORUM in me meritum
magnitudo. Ea enim fuit Altissimi erga me gratia, ut post
accessum meum ad Regiam hanc Academiam, Quemlibet
VESTRUM Mecænatem singularem nactus sim; id quippe
effecit, ut nihil habenti nihil defuerit. TUUM vero, Nu-
tritio Benignissime, si de me bene merendi studium & fa-
voris documenta loquerer, Chartula dicendis non sufficeret.
Omnia & singula venerabunda mente agnosco beneficia, & dum
vixero agnoscam. Accipite igitur sereno vultu, Mecænates
benignissimi, hoc quicquid est muneris in perpetua observantia
pignus, nec thura hæc mea debitam pietatem redolentia despici-
te, sed me favore quoque VESTRO in posterum dignanimi. Meum est
& erit pro perenni VESTRO VESTRORUMque flore ardentissima
& nunquam intermittenda concipere vota.

Magnificentia TUÆ
Nec non Ampl. atq; Celeb. NOMIN. VESTRORUM
Cliens Humillimus
HERMANNUS CARLING.

LIEUTENANTEN
Wid Jemtlands Infanterie Regemente
WÆLÆDLE

HERR DANIEL CARLING,
Min Högterade Kiærafte Fader.

Sedan Apollos firade berg oftedade legat,
Wel mong hundrade vintrar sedt både räppar å rötter,
Tren belt skallote städt och kiällor i torrone stadnat,
Föll then linsliga sommaren in, skiönt wader å solskien.
Månge berömlige menn, som frihet'n anade waxten,
Ransade Castals kraftiga brunn, och skion Aganippes,
Waxtrema med, som frögdas i flor, nu grönskas i nöje.
Cedren nyliga fådt nyt lif samt skionare skiepnad;
Palmen och Oh' trat blomstras i sin naturliga skiötzel;
Helgade lagren ser sin glantz och prunck ar å Parnass;
Skionare plantors sang af præchtiga liljor å roser
skionliga se sin dyrd, se'n Numos i theras antabl
Bracht, och saften å them kring spridt på de deliga blommor
Pallas frodare man Helicons künstligare kiacke,
Hwars odödliga namn the soljan'e bladrene föra,
Samt theras bugfan hwad bland annat lardt mig å Pindus.
Hwilcket, ebur' nu thet ar, jag har framwisar i linslet,
Och fördristar i ödmiukhet min FADER at agna
Med tackoffer å lof för godt mig steds å bewisat.
Tag thet emot, min FÄDER, med gunst och fadrelig hagnad.
Mebra kan ei mit emne så swagt, thet fylla ska bönen:
Himlen gör' Eder öfriga tid belt signad i nöje,
Til thes at I med hagnad å frögd fullmett utaf åhren,
Tumlige lifwet wahl med en ewigan berlighet ömse!

Högterade Kiærafte Fadens

Lydigste Son
HERMAN CARLING.

Viro Nobilissimo **MAURITIO**
Dn. HERM. TIDEMAN,
Ad Regimentum Jemtiae
Locum Tenenti Strenuissimo,
Avunculo Exoptatissimo;

Adm. Rev. atque Prael. Viro
Mag. LAUR. ZIKERMAN
Pastori in Mellby meritissi-
mo tam ob grandævam
Senectam quam beneficia
plurima *Aui* loco ætatem
colendo;

Adm. Rev. atque Prael. Viro
Mag. IOH. BILMARK,
Hist. & Mor. in Reg. Gym.
Skar. *Lectori*, & ven. Con-
sist. *Adfessori* dignissimo, o-
lim *Nutritio* Exoptatissimo;

Admod. Rev. atq. Prael. Viro
Mag. PAUL. THEM.
PTANDRO,
Logic. & Phyl. in Regio
Gymn. Skar. *Lectori*, &
Ven. Consist. *Adfessori* æ-
quissimo;

Viro Praclarissimo
Mag. OLAV. ODHELIO,
In Reg. quod Skar. floret
Gymn. Eloq. & Poët. *Le-*
ctori, Ven. Consist. *Adfessori*
adcuratissimo, quondam
Nutritio Optimo,
Patronis & *Promotoribus* ad
Cineres colendis;

Speclatiff. & Consultiff. Viro
Dn. ANDR. SANDAHL,
Territoriorum W Goth.
Skåning, Gudhem & Kin-
na &c. *Pratori* Prudentissi-
mo, *Patru* loco semper
colendo;

Experient. & fide dignissimo
Dn. PETRO TIMAN,
Urbis Borosienfis *Phar-*
macopole Laudatissimo, *Pa-*
truo Carissimo;

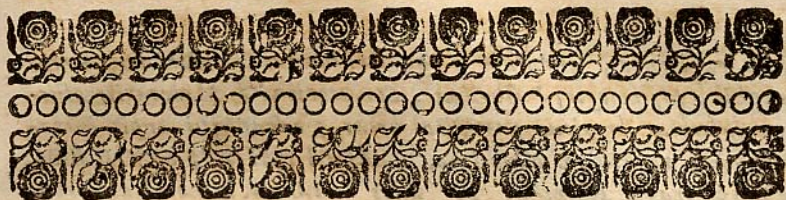
Speclatissimo Viro
Dn. SV. LINDSTRÖM,
Senat. & Mercatori Skar.
Conspicuo, *Fautori* jugiter
Honorando;

Inpii & grati animi pignus, ob beneficia plurima, cum diu-
turna incolumitatis juxta ac prosperitatis voto, exiles has
pagellas

D. D. D.

Nobil. & Adm. Rev. Prael. & Specl. Nom. VESTRORUM

Cultor observantissimus
HERMANNUS CARLING.

In Nom. JES. Christi.

ANTECESSIO.

Studiorum literariorum genetrices & nutrices necessitatem, voluptatem & superstitionem pradicat HEUMANNUS [a], gradus tamen inter ea delectationis dari itemque utilitari, in aprico est. Studio vero Numismatico majori an aliud sit oblectamento multi dubitarunt; tot enim inventionibus, elegantius aliisque deliciis abundat, ut cultores ejusdem plura alibi frustra quari soepe credant. Nec commoda inde expectanda exigui sunt momenti, quibus explicandis, ut & generatim huic studio, haud infelicem adhibuit operam Lib. Baro EZECH. SPANHEIM. Utriusque vero & delectationis & utilitatis, qui studium hoc profitentur, omnes vix & ne vix quidem participes redduntur: reportant quidam non nisi notam vulgaris nimiaque curiositatis & pane dixerim vanitatis. Illotis namque, uti dicunt, manibus ad studium hocce non datur accessio, nec progressus sine alicujus momenti sumptibus, tempore atque patientia obtinentur; Studium ergo numismaticum paucissimorum est, generalis tamen ejus notitia haud negligenda, (sicem ab illis, qui student humaniora; quippe qua eulturâ studii artisque numismatica multum locupletata sunt. In specie Vero hujus studii

2
usum explorare, quantum e. g. Oratoribus, Historicis, Orto-
graphicis, Mythologis, Pictoribus, Sculptoribus & Monetaribus aliis-
que inserviat brevitas proposita velit; adeat qui cupit intro-
ductionem ad Histor. Numisma. CAROLI PATINI, SPANHEIM.
de usu & praest. Numism. ut alios taceamus. Honorificum pro-
fus est iudicium Cl. BERTRAM: Mülnken (inquit) dienen et-
nen gelehrten zur erleuterung fast aller, sonderlich Histori-
schen wissenschaften (b). Cui SVARESII Episc. quondam Va-
sionensis digni videntur quae subnectamus verba: Si bella pla-
cent in numis apparent descripta vexilla, trophaea, al-
locutiones, triumphales currus & arcus, armaturae mo-
dus omnis, clypei, cassides, ancilia &c. Si religio pla-
cet in numis apparent facies numinum antiquorum
omnis generis, pax, felicitas, aeternitas, pietas, templa,
sacrorum omnium ritus, arae, vasa, litui &c. si placent
politica, in numis videntur magistratuum falces, Iudi se-
culares, theatra, amphitheatra, sellae, diademata &c. (c)
adeo ut moneta, verba sunt Cl. THUNII, Historiae Synbo-
lis & emblematis consignatae non incommode assimile-
tur, quae res multis retro seculis agitatae, quasi e te-
nebris in lucem protrahit, rebusque dudum mortuis
ac sepultis vitam reddit (d). Quomobrem etiam magno-
rum virorum historiae numis illustratae, recentioribus tempo-
ribus saepe prodire videntur, aucto eo ipso haud parum earum-
dem pretio ac aestimatione; imo vel solis numerorum monu-
mentis historiae superstructae, quo in genere eminet pretiosissi-
mum elegantissimumque verinde ac rarissimum opus: Histoire de
LOVIS XIV par medailles. Specimen Publicum editurus, ar-
gumentum quod laudatum hoc studium concernit, elegi, non
quidem proprio ausu, fiducia virium mearum, sed EJUS praecipue
fusa & auctoritate, Cui parere palatium auxi. Quod si vero minus
ad palatum esse curiosorum, vel materiae praestantiam non exhibere
visa

8

*visa fuerit subsequens tractatio, spem tamen foreo, pro suo candore
D. L. omnia in meliorem interpretaturum partem, desiderata vero
aut minus accurate dicta temporis, iuxta quod thema hoc elabo-
randum fuit, argustia cribaturum & inopia subsidiorum, vel si
placuerit, non refragabor, mea quoque hoc in studio infantia.*

(a) *Act. Philos. p. II. cap. III. §. 15. seqq.* (b) *In der
Einleitung in die so genante schöne Wissenschaften, oder Lic.
Human. p. m. 270* (c) *Vid. Dissert. Joseph. Maria Svarcs. de
Numis. & Numis antiquis cap. 2.*

[d] *Vid. Dissert. ejus de monet. Ær. in Svec. roc.*

§. I.

Nec alia bona inventa, quibus commodis nostris
consultitur, infimum sibi non vindicat locum mo-
netas conficiendi ars, si vel ulus ejus respexerimus vel
antiquitatem; illi vitæ nostræ rationem consideranti sta-
tira patent; hæc magis involuta jacet. Historici vere-
res, quorum sententias brevitatis ergo heic præteri-
mus, multum hæc de re tradunt; sed, singulis fere sin-
gularum gentium diversos celebrantibus pecuniæ signa-
tæ primos inventores, nulla haberi potest certitudo;
vero tamen videtur simile, inventores illos celebratos
vel primos existisse, qui in hac vel illa regione numos
signaverint, vel ipsam artem aliquo pacto excoluisse.
Nec cum iis facere possumus, qui inventionem artis hu-
jus Adamo, Caino aut Tubalcaino attribuunt, incertis-
sima pro certis habentes. Nullum certius pecuniæ si-
gnatæ antiquitatis nobis est testimonium, quam quod
sacra Historia suppeditat; quippe quæ Abrahami tem-
pore monetam argenteam in usu fuisse testatur, Gen.
23. 16. Versio vulgata habet: *probata moneta publica*, Tra-
melliana: *commenciis ad mercatorem quæmvis*, Anglicana:

of monney courant among marchants, Svecana: Som tā gästve och gängse voro: Inde concludere fas est, non multo post diluuium pecuniæ signatæ usum invaluisse. Quibus autem notis pecunia tempore illo, aut proxime subsequenti singulas apud Gentes gavisâ fuerit, aut quænam alia fuerint circumstantiæ circa ipsam monetæ confectionem &c. eo magis temerarium iudicamus determinare velle, quo altius tenebris idvoluta res ipsa jacet. Quando igitur antiqvam Gentium celebriorum artem monetas adornandi, seu aliis atqve aliis instruendi ornamentis explicare constituimus, modo recentiora respicimus tempora. Ornamenta numismatum duplicia esse statuuntur, nimirum vel interna vel externa: Die innerliche Schönheit ist, inquit BERTRAM, wenn die Medaille sonderbare Geschichte, Umstände, Personen, Titel und dergleichen entdeckt, oder mit sinnreichen und vielen Bildungen und Legenden gezieret ist. Außerlich, wenn die Medaille noch ganz, oder gar mit Figuren überzogen. Die Bildnisse erhaben, schön und erkentlich. Die Legende leterlich ist (c). Ad hoc attendendo artis adornandi incrementa vel decrementa facile quisque perspicere poterit, modo ad fines diversos nunc orum, in quos cusi sunt, sit ul respectus habeatur.

(c) Vid. loc. supra cit. p. 274.

§. II.

Ovenit igitur nobis omnium primo celebratissima per orbem Hebræa Gens, cujus de numis, cum id poscat instituti ratio, non omnino nihil dicere licet. Hebræis sive Israëlitis fuisse intransibus Aegyptum & ex eadem exeuntibus monetam, licet forsan non propriam, historia sacra docet; Sequenti vero tempore propriam eosdem habuisse, cum eadem S. dicitur pagina, ope-

5

operose magis nos non probamus. Quin numi eorum usuales latis bene fuerint adornati, sed pro ratione tamē factorum reipublicæ, vix dubitandum. Singulas a-
tates percurrere nec necessarium est, nec prærens re-
rum nostrarum habitus permittit. Princeps eorum nu-
mus fuit siclus. Notamus vero siclum, Hebraice שֶׁלֶט,
tam monetæ genus quam ponderis fuisse, & ratione
usus vel sacrum seu sanctuarii, vel profanum i. e. com-
munem seu civilem (f); respectu vero materiæ vel
chalybeum vel ferreum, aureum vel argenteum (g).
Notatu dignissimus est argenteus ille quatuor drach-
marum pondere, suis non destitutus ornamentis; ha-
bet autem in uno latere caliculum thuris, in altero
virgam virescentem Aaronis. In iis, qui adhuc supersti-
tes sunt, & ante captivitatem Babylonicam cusi perhi-
bentur, exstant Samaritico caractere circum hæc
verba: *Hierosolyma sancta*, item: *Siclus Israël*, vel etiam
ab uno latere: *Hierusalem civitas sancta*, ab altero: *Siclus
Sanctuarii*. Hinc præcipue orta est controversia, an
Samaritanis literis Hebræi communiter ante captivita-
tem babylonicam usi sint? quam vero nostrum exami-
nare non permittit institutum; consulat qui cupit *RICHAR-
DUM SIMON*, *Histor. crit. vet. Test. 3. BRIANUM WAL-
TONUM*, *tract. de Siclis*, *LUDOVICUM CAPELLUM* in *arcam,
Punët. libr. I. cap. VI. & distrib. Ejus de lit. Ebraeorum*, affirma-
tivam sententiam qui tuentur omnes, & ab altera parte
JO BUXTOREUM, *Dissert. de lit. Ebr. genuina antiquitate*,
MATTHIAM WASMUTHUM, *Vindiciar. part. I. cap. 1. STE-
PHANUM MORINUM* *exercit. II. de ling. primeva cap. VI.
& ADRIAN. RELANDUM*, *V. dissert. de numis vet. Hebra-
orum*, qui ab inscriptionum literarum forma Samaritani appel-
lantur, alios plures ut ræcamus.

§. III.

[f) *Ravanelii Bibl. Sacr. in voc. Siclus.* [g) *Id. loc. cit.*

§. III.

GRÆCI, ut antiquis gentibus facile omnibus, saltem, si ex documentis, quæ restant, judicandum sit, palmam præripere eruditionis, ita quoque in arte adornandi numos majores fecere progressus; nisi Romanos, quos in aliis Græcos imitatos fuisse constat, hac in re eos superasse vel saltem æmulatos fuisse contendas. Interim tamen conveniunt scriptores in summa laude Græcis vindicanda. Quando signatæ pecuniæ usus in Græcia primum cœperit non adeo certum; id autem admodum verosimile videtur, eos ^{longe} ante Romanos tam ex auro & argento quam ære conflasse monetam. Inprimis sciendum est, regnante Alexandro Magno in Græcia & Asia, hanc artem ad summum perductam fastigium viguisse vsque ad Galienum Imperatorem, quâ tempestate cecidit simul cum imperio (b). Testantur id elegantissima quæ adhuc supersunt numismata, elegantia utraqve conspicua, de quibus A. AUGUSTINI testimonium proferre lubet: *In antiquis numis magna exstant perfecta pictura signa ad vivum delineatis hominibus, rebusque tam affabre ac vivam imaginem expressis, ut supra nihil possit; quedam etiam nomismata sic leviter extantia, ut in auro argentove posulato, alia alius exurgentia reperiantur, & quæquaversum, ut non in plano impressa signa ac sabula, sed integre sculptæ statue esse videantur (i).* Quibus verbis inprimis artificium Græcorum in numis adornandis celebratur, Romanis tamen non exclusis. In specie vero ornamenta eorum quod attinet, præter effigies Regum, Deorum, aliorumque, titulos & inscriptiones suâ lingvâ optimas, emblemata, Hierolyphica varia in eis deprehenduntur. Primo vero tempore admodum simplicia illa fuere, dum numos suos notâ bovis

vis vel mula currum trahentis signabant, postea Athenienses in adversa PALLADIS urbis suæ Præsidis caput, vel effigiem, sed alio atque alio ornatu, & in aversa stantem noctuam expresserunt, cum inscriptione ἈΘΗΝΩΝ vel ἈΘΗΝΩΝ (*). In specie horum pluribus, urbiumque reliquarum Græcarum in numis ornamenta paucis si tangeremus, multitudine dicendorum obruerentur. Ante vero quam hinc discesserimus, notatus PHILIPPUM primo numos effigie suæ, seu capite diademato & galeato ornari iussisse, unde Philippi & Philippici idem sunt dicti. Ante id tempus apud omnes, & etiam Romanos florente republica, cautum erat, ne quis formam capitis sui in numis exprimeret, ni capitis periculum subire vellet; affectatæ enim tyrannidis signum id videbatur, a quo abhorruerunt liberæ respubiicæ(k).

(b) Anton. Aug. Dial. l. (i) Id loc. cit. (*) A Noctua impressa astiti sunt numi Atheniensium γλαυκῆς, latine Noctua. Ideo cum PALLADE Noctuam in numis signarunt, quia hæc MINERVÆ sacra erat avis, ejusque comes inculpata secundum OVIDIUM; nam ut noctis eadem amica visu valet: ita & sapientia noctu potissimum expetitur amatoribus suis, & eo usque labores continuat, donec acie mentis pervideat quidquid sit abstrusum & abditum. (k) Vid. Hanch. de N. Vet. D.

l. II.

§ IV.

Progredimur porro ad Romanos. Idem ab initio, ut scriptores testantur, æs non nota sed pondere distinctum habuerunt (l). Et si SERVIO æs primo signatum adscribi placet, non repugnabimus. Idem, referente PLINIO, ovis, tauri, vel porci nota æreos signavit, unde nomen pecuniæ ductum multi cum Plinio & Varrone existimant (m): quanquam alii ante æs signatum vocem pecuniæ usurpatam contendunt (n). A-

B

lioqui

8
 lioqui in altera parte Janum Geminum (o) in altera
 rostrum navis exprefferunt, in triente vero & quadrante
 rates. Usus vero pecuniæ signatæ ex auro argentoque
 quod attinet, haud obscure constare videtur Romanis
 sub Regibus fuisse ignotum. Quando autem cœperit non
 adeo liquet, nisi fides *PLINIO* habenda, qui primum
 argenteum anno urbis CDXXCIV, aureum vero DXLVI
 eusum asserit (p). Tria erant nomina argenteorum:
 Denarius, Quinarius & Sestertius. Adversa Denariorum
 caput Romæ galeatum exhibebant, adjecto numero X,
 quod assibus æreis X valeret: aversa victoriam (subin-
 de Castorem & Pollucem) referebant bigis aut quadri-
 gis investam, unde temporis progressu victoriati, biga-
 ti, quadrigati dicti sunt, ut a ratibus & rostris ratiti
 & rostrati. Typus Quinarii & Sestertii idem erat, qui
 Denarii. Aureus ille, solidus dictus, ut & postea argen-
 teus, XXV. valuit Denarios. Initio victoriam cum biga
 & quadriga exhibuit; postea vero accrescente magis ma-
 gisque potentia Romanorum, in utroque metallo, &
 in ære quoque, maxima obtinuit typorum diversitas,
 dum nihil domi forisque magnifice actum, quod numi
 non continerent. Præcipuorum ornamentorum explica-
 tam habebis rationem verbis *SVARESII* supra allatis. In-
 finito fere numero eadem conspiciuntur, præcipue in
 imperialibus, præter nomina titulos (°) & effigies (°°)
 pectorales, quibus aversa superbit, Cæsarum, Conjugum
 &c. non tantum Imperatoribus ipsis, sed & Senatu atque
 postmodum Monetariis, favoris aucupandi ergo, ornamen-
 ta gloriam & laudem Cæsarum optime illustratura sum-
 mo studio sectantibus. Hinc liberius ne an verius Cla-
 rissimus *JOBERTUS* in str V. haud dixerim: *aversas nu-*
merata Augustorum ibeata esse suprema ambitionis, aversas
porro

porro adulationem nullis contentam limitibus palam ostentare
 Inscriptiones (***) quod attinet, breves eadem & laconica
 sapientia plenae, optimam scribendi rationem agnoscunt.
 Ciceronis avo disertissimos fuisse Romanos neminem fugit,
 rationemque eorum scribendi optimam judicandam, inprimis
 cum magna reprehensione dignum censeretur bene dicere
 scribere autem vitiose. Minorem vero adurationem in illis,
 quae numis immortalitati consecratis insculpenda curarint,
 eos adhibuisse, nemo temere contendat. Eandemque laudem
 proximo insequenti tempore, florentis scilicet imperii,
 prorsus non deneges. Hinc regulae loco linguae latinae
 studiosis inscriptiones haec esse possunt, eisque utentur,
 cum ἀντίγραφα perierint (q). Denique sciendum
 ornamentis externis praefigularibus seu Familiarum,
 imperiales esse conspicuos, adque eos testimonium etiam
 Ant. AUGUSTINI §. proxime praecedenti allatum referas.
 Digna quoque videntur verba HANTHALERI quae haec
 allegentur, in certum adurationis Monetariae Romanae
 testimonium: Tu, (inquit) sive aureos, sive argenteos,
 sive aereos, sive magni, sive medii, sive parvi & infimi
 moduli Numos unius Augusti, Latinos saltem,
 arripias, faciem intueberis, ejusque lineas omnes,
 sibi semper aequales, inque tanta magnitudinis
 diversitate in nullo fere ab invicem exerrantes,
 maxime florente imperio: quod pereximum sane,
 & aeternis dignum praefonium Artis Monetariae
 Romanae est decus [r]. Huic iterum unum ANTI. AUGUSTINI
 subnectimus: sunt aerea quaedam majoris nota,
 in quorum aversa parte signa multa videntur
 arugine splendentia sanquam Sandarache,
 qua vulgo Verſiitz, atrii viridivae coloris,
 qualia sunt Neronis nonnulla & Hadriani Imp.
 a summis ut apparet artificibus sculpta (s). Diversitatem
 Numorum, valoris signa pluribus exponere,
 aliasque impressiones tangere

non vacat; horum cupidum ad Hanchaleri exquisitas Exercitationes de numis veterum ablegamus, & quidem speciatim Dial. VIII 4 & seq.

(1) *Plin. Hist mundi libr. 33. c. 3. conf. Lips. T. III. de Re Monet. [m] Plin. loc cit. § XVIII. 3. Varro de re Rust. lib. 1. (n) vid. Serv. ad Ecl. Virg. 1. § Columel. pref. ad L. VI. [o]*

Quidam exinde Jano in Italia primam signatam pecuniam tribuunt, vid. Dissert. Cl. Noru de pecunia pag. 32 (p) lib. 33. c. 3. () Plures variique in Numis conspiciuntur tituli, sidentque plenis, dimidiis verbis, syllabis initiatis, vel etiam sola principe quadam lit. designati; heic eos afferre brevitatis petat, quare qui cupit apud Numismatographos. Notamus tantum in quibusdam exstare prater nomen: IMPERATOR CAESAR AUGUSTUS, in quibusdam solum: CAESAR vel AUGUSTUS. In Flavii quodam VESPASIANI hic legitur titulus: IMP CAES VESP AUG AUGUR PON MAX. In conjugum: AUGUSTA. Sciendum quoque ubi tituli & etlogia e. g. Optimus vel Pater Patria &c. dativo efferuntur casu, signum id esse notari, magnique in Augustos affectus.*

[**] *Capite suo Nimos Signare JULIO CAESARI primum inventum a Senaru, ante, nemo id ausus est prater SYLLAM, POMPEIUM & MARC. LIC. CRASSUM, cum regium videretur, vid. § III. Quomodo CAESAR ante subdola utebatur amphibologia nominis, numum cum elephante signando eique vocem CAESAR puniceis verbis subscribendo, ambiguum relinquens an suum, an bestia nomen id foret; Punis enim elephas Casar dicitur, vide Hawth. cit. Dial. IV. part. I.*

(***) *Legende quoque appellari possunt inscriptiones in averfa antiquorum semper conspicua, dum de antiquis sermo est. Alioqui haec vox, ut ipsa ratio, recentior & a Gallis adhibita, notatque verba in limba modernorum expressa cum in fixem, ut a fraudibus circumcisura & rasura praesentur immunes, ad quod malum averruncandum videntur in margine antiquorum*

calatura quadam industria facta (q) conf. Ant. Aug. Dial. VIII. (r) Exercitar. de Numis veterum Dial. l. II. [s] lib. cit. D. I.

S. V.

EA rerum humanarum est conditio, ut eandem diu non seruent faciem, sed variis expositæ sint vicissitudinibus. Hoc etiam olim experta est ars, quam descriptimus, perfectissima; diu quippe in eodem non substitit gradu. Sub *DECIO* ad minutam formam decedentes animadvertimus, & pro argenteis tinctos, pro solidis leves: vultuum, figurarum literarumque elegantiam totamque fere numerorum gratiam desideratam esse. Progredere paulisper, Mandrabuli more rem succedere senties. Hinc est, quod quidam, operis pertasi, cimelia sua cum *GALLIENO* (§ III) concludant (r). Moneta quippe iniquæ periodi, licet qua quantitatem sub *HELIOGABALO* accreverit, admodum est vilis, & arte nimium quantum florentis imperii inferior. Imaginibus non eminentibus sed humilibus gaudet parumque elatis, neque affabre illis eleganterque calatis. Hinc tamen non sibi persvadeat nulla penitus egregia & artificiose facta horum temporum monumenta superesse; sed rara admodum eadem esse simul putet, artemque tandem ruditati cessisse. Audiamus *ANT. AUGUSTINUM*: Circumferuntur Imperatorum Romanorum summi in *Justinianum* usque, sed in quibus veterem illam elegantiam artificiumque desideres. Nam qua ab ipsa *Justiniani* ætate constat reperiuntur adeo inepta sunt, ut artis, nitore & elegantie vix vola, ut ajunt, atque vestigium reperiatur. Cujus quidem barbaricæ ruditatis culpam plurimi in barbaras, qua Europam occuparunt, gentes rejiciunt, Hunnos videlicet *Vandalos*, *Alanos*, *Gothos* & *Longobardos*, quos omnes artes

artes elegantiores & literas odio prosequutos esse communiter creditur; quo vero jure jam examinare non vacat. Observamus tantum pro fatis his aliisque quæ subit Ars Monetaria, divisionem ortam esse numerorum in antiquos, ævi mediæ & recentioris. Nomine vere veterum seu antiquorum numos ad usque *GALLIENUM* quidam antiquariorum solum dignantur, alii ad tempora *CONSTANTINI* procedunt, alii ad *HERACLIUM*, alii ad finem imperii occidentis. Optime fere agitur si series Cæsarium in numis cum *THEODOSIO MAGNO* & filiis ejus *ARCADIO* atque *HONORIO* una cum sæculo IV finem sortiat. Reliqua etenim monetarum fax plerumque crudissima est, nec arte nec ingenio eminentis studiumve curiosorum provocans [w].

(1) *Hantbal. Dial. VIII. IV. [v] Dial. I [w] Hantbal. Dial. Proem. l. W. conf. Junckeri tin. pr. Rei antiquariae p. 137.*

§. VI.

Gentium quarundam celebriorum arte numos adorandi paucissimis sic adumbrata, antiquam nostram eidem subnectere gloria majorum nostrorum jubet; quid enim in antiquioribus pariter ac recentioribus populorum monumentis eadem est celebratio? Non heic opus est verbis, rerum enim testimonia adiunt; de gloria vero Gentis, si quid detrudere putaverit quis pecuniarum nostrarum antiquissimarum ruditatem, vehementer errabit. Contrarium dudum viri de patria immortaliter meriti ostenderunt, nec quis tam cæcus erit, qui ipse non sentiat. Id etiam in antecessum Mommi dictum volo, lineolas has, quas debet numismatographis nostris viris Nobilissimis & de elegantiori literatura immortaliter meritis *STIERNHIELMIO*, *BREN- NERO*, *KEDERO*, *ERICO BENZELIO* aliisque, in meam e-
orum-

orumque gratiam heic ductas esse, qui notitia hujus expertes nostra legere cupient. Quando omnium primo in Svethia ceptum est numos cudere, antiquitatum tenebris adeo est involutum, ut nihil certi statui queat. Constat certe, præter alios, ex **TACITO** diu antiquam heic viguisse rerum permutationem, & metallum non signatum in commerciis adhibitum esse, ut & numos exoticos, longe ante introductam monetam signandi rationem, quam post tempora sanctissimi partus iteic demum obtinuisse itidem pronunciamus; sed quando ceperit nascitur (*). Antiquissimi, qui e terra eruti in manus curiosorum

(*) *Ante tempora YNGWE FRET Regis monetam in usu fuisse docere videtur STURLESONIUS Heimskringla Yngling. sagan c. 12. & 13. cum narret pecuniam in cellem sepulchralem FRET, injectam esse; quam narrationem PERINGSCHIOELDIUS in Monument. lll. p. 218. docet de antiquiori FRETO non vero de juniore, qui circa tempora Christi vixit, intelligendum esse. Cum vero antiquitatum nostrarum peritissimi tradunt, nostros diu peregrina pecunia ante propriam signatam uso. fuisse, id de argenteis aureisque numis intelligendum esse, non de ære ruditer signato crediderim, cujus apud Sturlesonium fit mentio. Ita Nobilissimus STIERNHOEKIUS libr. 1. c. XL. de jure Sveon. Gotb. vetusto: Nobis olim omnis pecunia ignota. Nos Germani & Angli, Germanos olim Romani pecuniam accipere docuerunt. Cum vero aliunde constet Anglis ex Europæis omnium primo per JULIUM CÆSAREM hanc artem innovasse, haud obscure patet, quid de Regia nostra moneta ante natum Christum sit sentienda. Quid vero existimandum sit de numis aureis minoribus & majoribus, qui sub ODINI numerorum nomine monstrantur in regni antiquitatis archivo, non liquet, nisi analeta fuerint, vel numi ex Asia ab Odino allati, vel ars cudendi statim post Odini*

inciderunt, numuli argentei sunt, iidemq; minutissimi, utq; rudi admodum sæculo a rudibus sculpti. Tales a tempore *OLAVI TRÆTELJÆ*, si quosdam *OLAVI SCHIOETKONUNGI* & *ANUNDI JACOBI* exceperis, ad *ERICUM MAGNI* per sexcentos annos conflatos fuisse constat. Horum XXIV. unam confecisse *Oeram*, & octo *oeras* unam *marcam Svecanam* (*marka Swenskt*) & conseqventer 192 unam vauille *marcam* docet *Nobilissimus BRENNERUS*, ut & pro discretivis hosce præcipue esse usurpatos; alioqui vero, quando summæ argenti aliquanto majores expendentur, ponderatos; etiam exoticarum gentium numos per piraticam, bella & commercia huc delatos, factumq; argentum firiliter adhibitum esse. Ab *ERICO MAGNI* inde ad tempora *GUSTAVI* majores magisq; conspicuos, ortugos (latine denarii, Svecice *Örtugar*) præsertim conflarunt. Horum III. unam valebant *oram* & 24 unam *marcam*. [x] Minuti illi tenuesqve numuli bifariam dividi possunt, nimirum in numos ante & post *ANUNDUM* cu'os. Illi qua maximam partem bracteati (***) ab uno tantum latere una initiali Regii nominis runa, vel monogrammate

tempora exolverit. Cum vero ita sit, nostram Rem Numariam tam respectu artis quam aliarum circumstantiarum dividere possumus in antiquam & modernam, illa complectitur omnes ad Gustavum I. hac persequentia tempora cufos.

(**) *Hos ipsos numos, octo scilicet OLAVI & unum ANUNDI JACOBI in tabula secunda thesauri Brenneriani conspiciere licet. Nobilissimus KEDERUS primum hos enucleavit, cujus contentatio Lipsiæ edita de decem OLAVI Sveci, uno ANUNDI & uno HAQVINI RUFII. Majores & solidiores Olaviani illi sicut accurate ad numum ÆTHELREDI expressi, cujus mihi videndi copiam fecit maxime Reverendus Præses.*

(***) *Sæculo potissimum septimo ceptum est monetas tenuissi-*

mate runico, vel capite coronato ruditer sunt signati, ut & reliqui, quorum postica crucem, ut *BERONIS*, vel Fanum, vel aliud quidpiam exhibet. Bracteatorum antiquissimus qui repertus est, tribus coronis est notatus, quæ ruditer formatae singulae trinis adornatae sunt margaritis [****]. Tempore *ANUNDI* aliquanto firmiores crassioresq; & aliis atq; aliis conspicuos ornamentis internis conficere coeptum est; sed qui ejusdem cum tenuibus illis fuere valoris, characteres, exceptis quibusdam, ab utroque latere habentes, ab uno praesertim literam initialem Regii Nomi-

C nis

mas, omni crassitie remota, conficere, quos bracteatos a bractea seu lamina tenui, qua cusi sunt appellarunt. Si ante hos bracteatos numi in Suetbia cusi sint incertum. Rationem vero eorum paucis exponam. In Romano imperio numos produsse animadversum est, aereos, imo ferreos argento superinducto. Hinc undique aamoveri serra cepit, ut per vulnera haec numi videretur integritas, vid. *Jobert. Instr. VII. p. 238.* Hoc modo non ab omni cautum est dolo; *Falsarii* quippe massam aream lamina velatam argenteo circulo cruni ex parte inciso incluserunt, ut nisi fractus pro genuino haberetur. Hoc ipsum postmodum, uti diximus, coegit ceteros populos & praesertim Germanos ad minutos illos conficiendum, quibus usui quotidiano temporique serundo imparibus animadversis, crassiores iterum, Grossos scilicet, constarunt. *conf. Olear. Isag. ad Gazophylac. Bracteatorum.*

[****) Inter antiquissima monumenta, in quibus regni expressa sunt insignia, hunc refert Numismatographus noster per eruditum orbem Clarissimus *BRENNERUS* Inter tres coronas expressa est runa **U** nomen regis indicans, quem *OLAVUM* [Olof vel Ulof] *Trætélja* fuisse idem noster magister existimat, qui etiam septem tales antiquos & Spionicos numos maxime memorabiles recenset ad confirmandum jus nostrum in usu tria

nis inter tres coronas, & ab altero insigne Gothicum, transilientem sc. tria flumina coronatum leonem. In aliis conspicitur tantum ab una parte litera initialis Regii nominis vel corona, ab altera unica corona vel Leo Gothicus. Quidam ERICI Sancti & filii ipsius *CANNI* ad verso latere præferunt caput coronatum & nomina: *Ericus, Eric, Hericus Rex Sw. Knut* R. S. literis monachalibus, ut in reliquis sub Christianismo ad *GUSTAVUM I.* ut & in ejus haud paucis, expressa. Ab Erici Magni inde tempore usque ad *GUSTAVUM*, illi, quos antea locuti fuimus, *Ortugi*, aliquanto majores nostra hodierna moneta VI oerarum valore, unice fere sunt conflat, si numulos *MARGARETÆ* exceperis, & quos, præter hos, *JOHANNES II.* & omnes *STURII* confici curarunt semidenarios (*Halfwa ortugar*) nec non Klippingos *CHRISTIERNI I.* vili argento conflatos. In denariis alia atque alia conspiciuntur ornamenta, præcipue ab antica tres exstant coronæ vel insignia stirpis (*Stamvappn*) cum nomine & titulo Regio (***) , a postica insignia urbis in

am coronarum ante unionem Calmariensem, quorum tertius *RAGVALDI* Knaphöfde coronas arti Heraldica convenienter postas primus exhibet. *vid. Praef. Thesauri ipsius.*

(***) Hic fere communiter conspicitur titulus: *Rex Svecia* vel, (ut in *CAROLI*) *S. G. vel S. D. N. seu D. S. N.* Sancte enim observatum fuit sub unione, ut in quo Rex sedem haberet regno ejusdem etiam titulus præcederet in actis publicis & numis. Quod ex numis *ERICI* Pomerani præcipue colligi potest, qui non secus ac reliqui Reges sub unione totum fere imperii tempus in Dania consumpsit. Omnes *Sturii*, a titulo Regio abstinentes, in numis non nomen suum, si *STENONEM* juniorem exceperis, [in ejus ortugis exstat: *SIEEN STURE RITTER*] sed Patroni Regni Svecia *ERICI*

in quâ cusi sunt, vel tres coronæ cum inscriptione circūcirca: *Moneta Stockholmiensis, Aboënsis, Arosiensis, Kalmarnia &c.* vel *moneta Sw. seu Regis Svecia.* Præterea stellulas, cruces, feuta, annulos, rosas conspicies. Semidenarii fere idem fuit typus qui denarii, in quantum latera angusta permiserunt. Klippingi illi fere quadrati ab uno latere Regem armatum, ab altero insignia Danica tres sc. leones ostendunt. Tales eodem typo, sed adhuc quâ metallum viliores habemus quoque Christierni II. in Dania, ut reliqui ejus, confectos, qui omnes, referente Nobilissimo BRENNERO (y), propter vilitatem metalli & exotica insignia mox sunt abrogati. *STENO ST. Junior* primus in Svehthia majoris magnitudinis numum cudendum curavit, qui 24. ipsius denarios valuit. Hujus typum ex BRENNERO heic afferre placet: uno latere exhibetur *Rex ERICUS S.* totus cataphracta & pallio indutus, & corona nimbo inclusa ornatus, dextra gladium strictum, sinistra globum crucigerum gerens, & inter pedes Sturiana habens insignia. Inscripção: *S. E-*

C

RI.

Sancti expresserunt, ut invidiam effugerent amulorum, certis tamen signis effecerunt, ut numi a se percussi ad eos referri possent, STENO Senior anni scilicet appositione. (quod primum ab eo in Svehthia factum 1478) SVANTE STURE insignis gentilitii, Scuto scilicet transverse in partes æquales secto, (quorum superior est aurata, inferior cancellata & coloris cærulei] hoc etiam usus est filius STENO Junior & bodienum ab his descendens familia Matt & och, Dag STENO SENIOR bisce sanguine, non vero linea recta, conjunctus alio usus est insigni, tribus videlicet foliis Nymphaeæ taniaris, coloris nigri in campo aurato. In numis CAROLI, cymba seu scapha apparet, Bondorum insigne gentilitium; In JOHANNIS II. insignia Uldenburgerica, dua fascies, ut & in CHRISTIERNI II numis in Dania percussis.

RICIUS REX SPECIE. Aversa scutum præbet Regni Suetici coronatum crucique impositum cum addita epigraphe: *Moneta Stockholm. 1511.* Hunc raritate sua maxime conspicuum prædicat idem Nobilis Vir (z) Tempore demum **GUSTAVI I.** prodire cœperunt maxime memorabilia nostra & Symbolica numismata, a quo tempore artem numismaticam feliciter excultam, & ad summum tandem evectam esse sat abunde testantur pulcherrima quæ conflata sunt numismata, elegantia omnimoda tam interna quam externa conspicua.

[x] vid. *Biblioth. Nettelbl. tom. IV. N. IX.* [y] vid. *incomparabilem ejus Thesaurum Numorum Suetbie p. 16.* [z] *Lib. cit. p. 43. conferatur tamen Colleg. Antiq. Sviogoth. Er. Benzellii in vita hujus Stenonis.*

S. VII.

Sic, non ut volui, sed ut potui, ornamentis numorum Gentium celebriorum pro tempore expositis, alteram tractationis partem aggredior. Nunus cujus faciem æri incisam exhibet titulus opellæ a Max Reverendo & Amplissimo Præside benigne mihi est communicatus, qui eundem ante aliquot annos a Rustico quodam in agello Finlandiæ repertum amico suo **CAROLO ADLERHEIM,** ad legionem tormentariam Capitanei locum tenenti, jam ante biennium pie defuncto, acceptum refert. Dignus idem qui exponeretur vilis, præcipue cum in Fennia sit repertus. Argento confectus effigiem latere exhibet adverso formosæ fœminæ more Romano ad pectus usque eleganter expressam, capillis a tergo contortis in fronte compositis in fastigiolum exsurgentibus atque fascia circumcinctis, cum titulo: **SABINA AUGUSTA.** Ab aversa parte est attritus, literæ tamen legibiles sunt & notæ apparent imaginis, quæ Veneris esse

esse animadvertitur. Erecta eadem stat, nuda fere, pe-
plo tamen laxè appenso & malum dextra terens cum
epigrammate: *VENERI GENETRIGI*. Data hac delineatio-
ne, prima quæstio erit cujus sit? ex ipsa legenda adver-
sæ & aversæ, orthographia ejusdem, & quæ in ipso con-
spiciuntur, reliquis ornamentis tam internis quam ex-
ternis in descriptione allatis, satis superque patet, eum
antiquum & Romanum esse: imago certe *SABINÆ* ad
vivum ita est expressa ut nihil supra. Titulus in Hi-
storia Romana plus quam satis notus, inscriptio ele-
gans (conf. § III. IV.); addimus in opere numismatico
JAC. BIAEI ANVERPIANI, ubi cætypi tantum prim. Imp-
peruntur, numum hujus etiam *SABINÆ* conspici, sed
diversæ a nostro magnitudinis, inter cujus aversæ & no-
stri, nihil in imagine, lineamentis, crinis torsione &c. dif-
crepat (c. § IV). Nec eum spurium quis putet propter e in
antepenultima vocis Genetrici occurrens, pro quo i,
cum descendat a genitum, malunt *BECKMANNUS* (40) alii-
que; avo quippe illo utraqve scriptio obtinuit. Per græ-
cismum vel propter faciliorem pronunciationem *Γ* e
introducendum esse, si quis existimaverit, non valde re-
pugnabo. Rem vero ipsam extra omnem dubitationem
ponunt plures avi illius adhuc exstantes inscriptiones,
sic *LIVIA* Genetrix orbis appellatur, & in numis *FALL-
STINÆ* eadem est aversæ legenda: *VENERI GENETRIGI*.
Pluribus pro veritate hujus afferendis superledemus.
Quod pro infallibili antiquitatis nota affert *EUCHARDUS
GOTTL RINKIUS*, nos dubitare non sinit magna extren o-
rum attenuatio.

[a a] vid. Orig. ling. Lat. (b b] vid. De veteris numif-
matis potentia & qualitate lucubrationem p. 113.

§. VIII.

HAud obscure patet ex eis quæ superius dicta sunt, quantum lucis Historiæ scientiæ Numismatica afferrat; Jam, dum ordinis ratio requirit, ut, quæ circa nummum nostrum notatu digna sint, exponantur, e contrario videri poterit, quantum Historiæ Scientiæ Numismaticæ conducatur. Ex utroque (licet in aliis luculentius) magnam utrisque intercedere communionem, adque veritatem invictè adstruendam neutra nos carere posse senties.

Plures *SABINAS* loquitur Historia Romana (cc); hanc vero ipsa effigies collata cum aliorum numorum typis eam fuisse nos erudit, quam *SPARTIANUS* dicit Imperatori *TRAJANO* propinqua cognatione junctam ab Imperatrice *PLOTINA* Anno 100: desponsatam atque in matrimonium traditam fuisse *HADRIANO*, quem postea, maxime procurante *PLOTINA* ex favore & bonitate singulari, non longe ante obitum suum adoptasse perhibetur *TRAJANUS* (dd). Hinc vero simile evadit nostrum inter alios forte in solemnitatem nuptiarum, & quidem honorem *SABINÆ* fuisse eusum. Nam quod nos solemus ad varios casus & eventus numos, qui *Medaliæ* appellantur, conflare, idem apud veteres Romanos obtinuit (*). Hoc autem conjecturæ loco tantum proponimus, cum & alioqui notum sit Imperatores Romanos, simulac imperium adepti fuerunt, curasse numos primo sua, mox conjugum, denique & liberorum effigie insignitos cudi. (cc) Si quis igitur contendere voluerit circa accessum *HADRIANI* ad Imperium, vel etiam serius quoque hunc eusum fuisse, non magnopere refragabimur.

[cc] De his præter alios legi potest *Calep. in Onom.* (dd)

Vid. Spart. In vita Hadriani & Lex. Hist. Buddel in voc.

Adv. & Sabine.

(*)

(²) *Div agitata fuit inter eruditos hæc quæstio: Numi ne omnium ordinum essent apud veteres moneta eorundem currentes tantummodo & usui quotidiano profusa, an secus? Ab utraque parte viri sunt magni nominis. Paucis nos expediemus. Mediocres minoresque quod attinet, nullum est dubium quin sales fuerint, licet pretium in eis non sit designatum; florente quippe imperio id non fuit necessarium, numis certo pondere & mensura semper profusi. Interim quin in honorem hujus vel illius tales quoque sint constati nulli dubitamus. Unde nihil in eis ingenio & industria vacare cogitandum. Majores autem illas palmari scilicet magnitudine, qui missilia, Megdaliones, Gallice Medaillons dicti, si spectaverimus, affirmare non veremur, quod donationis, perpetuæ memoria & magni nominis ergo unice sint confecti, decernentibus Augustis, splendori nominis sui per omnia studentibus.*

(*ee*) *Ant. Aug. Dial. 1 observandum vero Casares primo tempore summa quidem potestate, sui tamen nondum omnino secunda gavisos, caute & timide, si ita dicere fas sit, in hoc versatos fuisse, suis vultibus, permittente demum Senatu, operum vulgaris. Hinc LIVIÆ vultus in numis primum in vulgus sub Tiberio est datus, vid. Spanh T. 11. 273.*

§. IX.

PAUCISSIMIS indicato, quænam hæc Sabina fuerit, pauca quoque de ipsis nominibus Sabinæ & Augustæ speciatim dicenda videntur. Juxta differendi quidem nobis esset locus de antiquitatis circa nominum impositionem cura, eorumque usu (*ff*); sed cum sibellus noster Academicus supra expectatam jam magnitudinem excrecere videtur, quæ omittenda non sunt, obiter tantum tangemus. Nomen Sabinæ ejusdem esse, quæ primam originem, derivationis cum nomine Sabino neminem fugere potest, adeoque cum gentilicio illi suas debeat

beat natales, ab eadem quoque qua illud radice sc. religione cultuque Deorum esse arcendum, atque adeo ἀπὸ τῆς οἰκουμένης, vel secundum *SILIVM* a Σάβω Sabinorum Deo (gg). Quam sanctum hoc nomen gentilitium posteris fuit, vel ex Poëtis solum colligi potest, qui, dum faminam diligenter, castam, viri familiarumque magis quam formæ studiosam laudare voluerunt *SABINAM* dixerunt, vel cum Sabinis eandem compararunt (hb). Nostram vero *SABINAM* quod attinet, nobis pronum non est determinare, an familia ex qua orta est *SABINA* hoc nomine gavisa fuerit vel secus. Id vero certum diu unicum nomen gessisse faminas Romanas, idque gentis suæ, postmodum additum vel nomen mariti ut: *Agrippina Germanici*, vel patris ut: *Faußina Pii*; Sic quoque in maioribus quibusdam hujus *SABINÆ*: *S. bina Augusta Hadriani Augusti* sc. conjux, quo ipso faminas ejusdem nominis, quandoque & Gentis, breviter & luculenter discreverunt. Postremo prænomen, nomen & cognomen, æque ac viri, nactæ sunt faminae. De cætero nihil ultra nobis adhuc de *SABINA* hac innotuit quam quod, docente *SPARTIANO*, *TRAJANI* per sororem neptis fuerit. *AUGUSTIA*, nomen summe est dignitatis. Ut *OCTAVII* in imperio successores, postquam Idem nomine Augusto a Senatu esset honoratus, *AUGUSTI* quodam quasi hæreditatis jure appellabantur; Ita etiam imperatrices, decernente demum Senatu, Augustarum nomine primum gavisæ sunt, & tandem Matres, avia, filia, sorores, neptes licet nunquam Augusti conjugii consortes, ut ex numis apparet, alia testimonia ut taceam. Qui nomen hoc ab Augendo derivant, adeo ut imperii Ampliatorem designet, non minus errant, quam qui illud, æque ac Cæsaris, familiarum esse contendunt. Rem extra controversiam ponit *FLORUS*:

Tractatum (inquit) *in Senatu an quia concidisset imperium Romulus appellaretur ; sed sanctius ac venerabilis visum est nomen Augusti ; ut scilicet jam tum dum colit terras ipso nomine & titulo consecraretur (i i)*. Eodem sensu interpretatur illud *XIPHILINUS* : *πᾶσι τῶν ἀρχαίων ἡγεμονίας ἔλαβεν ἄνευ στρατοῦ ὡς ἡγεμονίας* : & accepit *APULEJUS* inquit : *Unus omnium GRATIANUS potestate Imperator, virtute victor, AUGUSTUS SANCTITATE, Pontifex religione (k k)*. Nomen igitur hoc sanctum significans, splendorem dignitatis primum sonuit (*ll*) ; temporis vero tractu potestatis factum, complexum omnium ad Imperatoriam potestatem pertinentium importavit. Quo sensu *HADRIANUS* fere prius illo est usus, in cujus numis plurimis solum videbis : *HADRIANUS AUGUSTUS*.

(*ff*) *Legat qui cupit Orig. contr. Celsum l. 1. p. 19. Lips. ad Hist Tacit. p. 526. Spanheim de Ulu & prest. Numis. diss. 10. p. 33. Hantb. Exerc. cit. Dial VIII. 13. 14. (gg) Vid. Lex. Fabr. in voc. Sabin. (bb) Conf. Horat. epod. 2. 39. Martialis. 1. Epigr. 63. & 17. ep. 16. Juvenal. 10. 197. &c. (ii) Florus 4. 12. 66. (kk) Apul. in Grat. Aët. (ll) Dion. Coccei, Lib. LIII. p. 107.*

§. X.

Aversam jam linquentes, aversam paululum intuebitur. Inscribitur eadem : *Veneri Genetrici*, cetera videt. §. VII. *VENUS* amorum, gratiarum, deliciarum, generationis & voluptatum Dea antiquis Romanis habita, tot modis depicta atque exsculpta exhibetur, tot epithetis & nominibus insignitur, ut eis exponendis peculiari opus esset opera. Genetrix vero dicitur, partim quod eadem matre Patrem *ÆNEAM* genitum crederent, partim quod Dea esset generationis, quodque adeo ejus beneficio felix & facilis evaderet partus. Hinc parturientes opem ejus sibi implorantes, eventum voto respondentem Veneri

ri Genetrici retulerunt acceptum (mm). Unde colligere licet formosissimam fuisse Sabinam, natam videlicet Deæ, quæ ad omnia ornanda & commendanda veniat (nn). Ex signo, quod in dextra spectatur Veneris, idem quoque concludi potest. Tria præcipue Veneri assignantur: Columba, Myrtus & Mala (oo). Indicatur malo formæ præstantia; notum enim ex fabulis, a Paride malum illi datum, quod formæ præstantia Junoni & Palladi antecelleret. Nec ipsa effigies Sabinæ probe examinata nostræ adsertioni refragabitur.

(mm) Scarl. Hom. Symb. & Fig. T. 1. p. 215. (nn) vid. Lex. Fabr. in Voc. Ven. (oo) Ant. A. Dial. V.

. XI.

Cum a more Numismatographis recepto non abhorreat, neque Lectoribus ingratum fore confidimus, si unam vel alteram observationem addiderimus fata SABINÆ nostræ concernentem. PLOTINÆ beneficio HADRIANUM ad dignitatem imperatoriam euectum esse nullo caret dubio; an vero fraude omni caruerit adoptatio ejusdem, non æque liquet; saltem TRAJANUM HADRIANO multum favisse in confesso est; amorem quidem illicitum erga HADRIANUM PLOTINÆ insinuare videtur DION, refutatus ea propter a DODVELLO; neque enim crimen illud vel cum reliquis PLOTINÆ moribus vel cum ætatis disparitate congruit; quidquid autem sit, matrimonium SABINÆ HADRIANO multum profuit, tum ad amicitiam TRAJANI acquirendam, tum ad obtinendum summas dignitates, nec forte omnino nihil ad ipsam adoptionem contulit. Imperatorem vero HADRIANUM refert ÆL. SPARTIANUS in vita ipsius, SEPTICIO Claro præfecto pratorii & SVETONIO TRANQUILLO multisque aliis; qui apud SABINAM uxorem, injus

jussu ejus, familiariter se tunc egerant, quam reverentia domus aulicæ postulabat, successores dedisse. Quam vero ridicule MORERI inde inferat, tam quod SVETONIUS privatus fuerit officio à cause de quelques privautés, qu'il avoit avec l'Imperatrice Sabine; & deinde asserat quod HADRIANUS decouvrit quelques galanteries, que Sabine avoit, & qu'il la fit empoisonner; & per se patet, & satis demonstrat BAYLIUS arr. Svetone. Qui impudicam familiaritatem intelligunt, SALMASIUS inquit, ne illi multum falluntur; ne tale quidquam cogitarent poterat per illas duas voces fieri: injussu ejus; si paulo diligentius attendissent. Imperiosam tamen SABINAM fuisse vel e vultu in imaginibus expresso demonstrari posse nonnulli putant; HADRIANI saltem judicio duris fuisse moribus patet ex SPARTIANI testimonio: Uxorem etiam ut morosam & asperam dimissurus ut ipse (sc. Hadrianus) ajebat, si privatus fuisset. Illa vero vicissim conquesta est, se immane HADRIANI ingenium passam noluisse eidem cohabitare, ne filium Patri similem aliquando parere cogeretur [pp] Infelicem autem exitum sortitam fuisse SABINAM patet ex testimoniis AURELII VICTORIS, cujus hæc sunt verba: Hujus uxor Sabina, dum prope servitibus injuriis afficitur ad mortem voluntariam compulsæ est, & SPARTIANI: Sabina uxor non sine fabula veneni ab Hadriano dati defuncta est; totos vero XVI annos SVETONIUM ante privatum fuisse officio, quam SABINA periret, notat ex TILLEMONTIO BAYLIUS

[pp] Hantb. Dial. XIV. Num. XIV. conf. Aur. Viè.

XII.

ULTIMO loco notare liceat, quod in collectione numerorum rariorum Cronstediana, quæ juris facta publici in instructissima ceimeliotheca, Reg. antiquitatis Archivi jam servatur, occurrat exemplar numi nostri; magni-

magnitudo eadem est, similiter quoque typus atque inscriptio, nec de materia dubitare volumus. Difert vero in eo præcipue 1:0 quod in averfa, dextra Veneris, ut in hoc nostro, ad caput non pertingat, sed distantia quædam inter caput & manum conspiciatur. 2:0 Scribitur ibi Genetrix cum Æ GENETRIX 3:0 Syllaba Gæ ibi occurrit inter caput & manum sinistram, quod aliter in nostro est 4:0 nulla hæc apparent attritionis signa. Contra eum certe non tantum militant quæ §. IV notavimus; nuspam enim tam vitiosa scriptio vocis Genetricis legitur; sed etiam reliquæ modo nominatæ circumstantiæ; nec sane possibile est inter tam multa, quæ in Nomophylaciis occurrunt, singulorum antiquorum numorum exemplaria, omnia genuina esse. Lectori tamen iudicium relinquimus, cum & aliquando occurrant numi antiqui, quos monetariorum errores quam maxime nobilitant. Res ita se habet: Monetarii apud Romanos fuerunt Triumviri & Quadrumviri (99). Eorum erat officium sollicite curare, ut numi iusto pondere & materia a fraude omnibusque vitiis immunes, verbo, integri e officina prodirent, atque moneta adultera excluderetur. Hi ipsi simulac observaverant, vitium quoddam admissum, typario statim fracto, monetam signatam, si fieri potuit, delerunt. *Raris pariter, verba sunt ERAS. FROELICHII (rr), adnumerandi sunt sinceri, publicique commatis numi, quocunque metallo conflati, in quibus monetarii vitium, insoliti quidpiam ostentans, offenditur. Deprehenso quippe errore, typariam illico remotum, nec eo signata moneta; quin etiam signata, qua redhiberi poterat, abolita fuit; id quod ejusmodi numi ipsi testantur, qui, ejusdem oronino erroris nota vitiati, singuli fere tantum habentur, aut paucissimi. Sed manum de tabula.*

(99) Horum manus & cura quomodo identidem in numis expressa, vid. cit. *Hantb. dist. VIII. N. IX. (rr) vid. ejus disert. de numis, monetariorum culpa vitiofs.*